

Focus

Egykori Szaharov□díjasok emberi jogi küzdelmükről

A szólás szabadságát, a kormányok politikájának kritikáját ma természetes dolognak tekintjük az Európai Unióban. Az elmúlt húsz év során az Európai Parlament olyan embereknek ítélte oda az emberi jogok védelméért járó Szaharov□díját, akik életüket kockáztatva álltak ki az elnyomás ellen. Alább öt egykori díjazott nyilatkozik az EP weboldalának.

Szalih Mahmúd Oszman szudáni emberi jogi ügyvéd, Adem Demaçi koszovói albán politikus, Oswaldo Payá kubai aktivista, Taszlíma Naszrín a nők elnyomása és a vallási fundamentalizmus ellen küzdő bangladesi emberi jogi aktivista, valamint Vei Csing-seng kínai másként gondolkodó – öt egykori Szaharov□díjas, aki 2008. december 15□én meghívót kapott az EP emberi jogi elismerésének huszadik évfordulóján rendezett díjátadó ünnepségre.

A díj tavalyi nyertese Hu Csia kínai ellenzéki aktivista fogva tartása okán személyesen nem tudott jelen lenni a díjátadón.

Szalih Mahmúd Oszman: „Kína vizsgálja felül emberi jogi politikáját!”

Ami Dárfúrban történik, az sokkal rosszabb annál, mint ami Ruandában történt – fogalmazott az EP weboldalának a tavalyi Szaharov-díjas Szalih Mahmúd Oszman, aki több korábbi díjazottal együtt, részt vett az idei díjátadó ünnepségen. A szudáni emberi jogi ügyvéd arra is felhívta a figyelmet, hogy Kína szemet huny a dárfúri népirtás, háborús bűnök és az emberiség elleni bűncselekmények felett.

Nemrég az EP-ben járt egyik prominens személyiség azt mondta: „A reményhez bátorság kell”. Ön látja-e népében az ahhoz szükséges bátorságot, hogy bízzanak a jövőben?

Mindig derűlátónak kell lennünk a jövőt illetően. Jóllehet a mai helyzet rendkívül frusztráló: térségemet, Dárfúrt etnikai konfliktusok sújtják... Több mint 4 millió embert kényszerítettek arra, hogy elhagyják lakóhelyüket, táborokban lakjanak – nem tudnak visszatérni otthonaikba. Még a táborokban is, fényes nappal az ENSZ és az Afrikai Unió erői jelenlétében, célpontba veszik őket a dzsandszavíd harcosok és a kormányzat katonái.

Nem segít a tűzszüneti megállapodás?

A megállapodást egyáltalán nem tartják tiszteletben. A légitbombázások folytatódnak; a kormány válogatás nélkül bombáz falvakat, piacokat, iskolákat, kutakat és gyilkol embereket. Mindez a teljes világ szeme láttára történik. A túlélők és az áldozatok nem látják, hogy a nemzetközi közösség fellépne az ártatlanok védelmében.

A nemzetközi közösség segítsége nélkül ma már nem élne 5 millió ember. Nem elég azonban élelmezni őket a táborokban; itt a hazatérésről táplált reményeikről is szó van. Táborokba kényszerítve őket etnikai tisztogatást végzünk. Elnéptelenedett otthonaikat most máshonnan betelepülő dzsandszavídek szállják meg.

Amikor egy éve megkapta az EP Szaharov-díját azt mondta: nincs béke igazság nélkül. Hogyan látja most az igazság esélyeit Dárfúrban?

Dárfúrban háborús bűnökkel, emberiség elleni bűntettekkel és népirtással állunk szemben...A nemzetközi közösség Ruanda kapcsán azt mondta, hogy ilyent „soha többet”, ám Dárfúrban sokkal rosszabb dolgok történnek, mint Ruandában.

Időnként azt mondják nekem, hogy ne beszéljek az igazságról és az elszámoltathatóságról, mert ez csak veszélyezteti a békefolyamatot... Ellenkezőleg, az igazság fogja megállítani az elkövetőket. Igazság nélkül a büntetlenség kultúráját hozzuk létre, ami már amúgy is létezik.

Az igazság hozhat változást. Ellentétben azzal, amitől féltek, a Nemzetközi Büntetőtörvényszék ügyészének nemrég indítványa sokkal alkalmasabbá tette a helyzetet a béketárgyalások folytatására. Most először beszél kormányunk békekezdeményezésekről és igazságügyi rendszerünk reformjáról.

Ma huszadszorra fogja átadni Szaharov-díját az EP. Hozott-e változást a díj munkájában és mit gondol, segíthet-e az emberi jogok védelmezőinek elnyomása elleni küzdelemben?

Mindenképpen; e díj nagyszerű segítség nekünk, az emberi jogok védelmezőinek, tulajdonképpen egyfajta védelmet nyújthat. Minden egyes díjazott élvezte a 27 tagállam polgárainak támogatását; nagyszerű segítség lenne Hu Csia számára is, aki ma nem vehet részt az átadáson, arra készítheti Kínát, hogy vizsgálja felül emberi jogi politikáját.

Kína hosszú ideig több millió dárfúri életét ásta alá azáltal, hogy a szudáni kormány mellé állt, valamint a kí-

nai gyártmányú nehézfegyverzetű helikopterek légbombázásain keresztül. Az ENSZ Biztonsági Tanácsában Kína megakadályozta, hogy határozat születhessen Dárfúrról.

Ma Kína monopóliummal rendelkezik erőforrásaink felett, és gazdasági érdekei aláássák az alapvető emberi jogokat és a méltóságot Dárfúrbán. Kínának erkölcsi, jogi és etikai kötelezettségei vannak az egész nemzetközi közösséggel szemben. E helyett Kína szemet huny a Dárfúrbán elkövetett olyan hatalmas jogsértések felett, mint a népirtás, háborús bűnök és az emberiség elleni bűncselekmények.

A dárfúriak, a túlélők, nagy meglepetéssel látják, hogy Kína érdekeik ellen van. Remélem, Kína felülvizsgálja politikáját. A dárfúri humanitárius helyzet olyan lesújtó, hogy a világon mindenki támogatja Dárfúr ügyét, Kínát leszámítva.

Adem Demaçi: „a diktatúrák virágoznak a feledés kultúrája alatt”

A koszovói albánok alapvető jogaiért folytatott küzdelemért bebörtönzött író és politikus, Adem Demaçi 28 évet töltött börtönben. Börtönévei során továbbra is felhívta a figyelmet az akkori kommunista Jugoszláviában élő albán kisebbség nyomorúságos helyzetére. Szabadon bocsátása után tovább harcolt eszméiért, segített a koszovói etnikai csoportok megbékélésében és a menekültek hazatérésében. A Szaharov-díjat 1992-ben kapta meg.

Adem Demaçival 2008. december 15-én beszélgettünk Strasbourgban. Az 72 éves albán politikus „vegyes érzelmekkel” idézi fel Koszovó függetlenségének kikiáltását, elsősorban „Oroszország hozzáállása miatt”. Mint emlékeztet, Moszkva annak idején nem ismerte el a szakadár szerbiai tartomány függetlenségét. Demaçi elismerőleg szólt viszont a koszovói függetlenség elismeréshez nyújtott amerikai segítségről.

Demaçinak nincsenek kételyei a függetlenség legitimitása felől: „Az embereknek el kell ismerniük a koszovóiak 95 százalékának demokratikus akarátát”.

„Koszovó mindig is Európa része volt”

„Szeretném látni az ENSZ 1244. számú határozatának eltörlését” – tette hozzá Demaçi. A kérdéses határozat az ENSZ felügyelete alá helyezi az egykori szerb tartományt.

„A NATO-tagságra törekszünk, ami rövidtávon reálisabb cél” – válaszolta Demaçi Koszovó jövőjét firtató kérdésünkre. „A koszovóiak mindig is Európa részeként tekintettek magukra, tehát európainak érzik magukat” – tette hozzá.

Az albán politikus nem volt maradéktalanul elégedett az EP Szaharov-díja által nyújtott lehetőségek kiaknázásával: „Úgy érzem, az Európai Parlament nem használta ki azt az emberi tőkét, amihez a díj nyertesein keresztül jutott”. Meglátása szerint mivel az EU-n belül nem jellemző az emberi jogok megsértése, így „az egykori Szaharov-díjasok tapasztalata nagyon értékes”.

Hu Csia még mindig nem szabad

A tavalyi Szaharov-díj Hu Csia kínai ellenzéki aktivistának történő odaítélése kapcsán Demaçi leszögezte: „ez fontos politikai elismerés egy olyan intézmény részéről mint az Európai Parlament, hogy felhívják a figyelmet arra, amiért Hu Csia küzd”.

Továbbra is fel kell hívni az emberek figyelmét Nyugaton arra, hogy Hu Csia még mindig nem szabad, így a díj odaítélésével sorsa nem merülhet feledésbe – vélekedett a koszovói politikus. Véleménye szerint ehhez heti tudósítások révén az írott és elektronikus sajtó minden formáját fel kell használni. „Olyanoknak kell lennünk, mint a méhek” – mondta Demaçi.

Az albán politikus szerint a diktatúrákat a feledés kultúrája élteti, ezért is fontos az ellenük való lankadatlan fellépés.

Vei Csing-seng: „Kína abnormális ország”

A kínai börtönökben uralkodó kegyetlen körülményeket az 1996-os kínai másként gondolkodó díjazott, Vei Csing-seng kétszer is megtapasztalta. A demokrácia és az emberi jogok támogatásáért Kínából száműzött, jelenleg az Egyesült Államokban élő politikus – csakúgy, mint tavaly díjazott honfitársa Hu Csia – az elismerés átadásakor fogva tartása okán nem tudott jelen lenni.

Vei Csing-seng is az Európai Parlamentben volt tavaly decemberben a Szaharov-díj huszadik évfordulóján rendezett díjátadó ünnepségen, ahol az EP weboldalának is nyilatkozott.

12 évvel az után, hogy elnyerte az EP Szaharov-díját az elismerést tavaly ismét egy kínai másként gondolkodónak ítélték. A díjazottak személye változik, de a kínai helyzet marad?

A kínai emberek változtak az alatt a tizenkét év alatt. Tizenkét éve, amikor megkaptam a díjat, sok kínai hitt a demokráciában, ám mégis reménykedett a kínai kommunista pártban. Most az emberek többsége nem dédelget reményeket a kommunista párt által vezényelt reformokkal kapcsolatban. Ez azt jelenti, hogy a kínai társadalom nagy veszélyben van.

Kínában az emberek pénzt keresnek és beköltöznek a városokba, az ország egyre inkább gazdagszik. Van-e az embereknek idejük és energiájuk arra, hogy meghallják az olyan demokráciáról beszélő hangokat, mint az Öné?

Az embereknek csupán töredéke gazdagodott meg. A kínaiak nagy többsége még mindig nagyon szegény. A múltban e szegény emberek nem sokat törődtek a demokráciával. De ez megváltozott; ma már nagyon is törődnek vele! Rájöttek, hogy szegénységüknek igen sok köze van a kínai társadalmi rendszerhez!

A Nyugat és Kína közötti kölcsönös gazdasági függés napról napra növekszik; nem vél-e felfedezni némi ellentmondást a Kínához való nyugati hozzáállásban?

Amennyiben két normális partner közötti viszonyról lenne szó, ez nem lenne probléma. De Kína abnormális ország. E tekintetben nem vagyok elégedett azokkal a nyugati országokkal, amelyek a kereskedelemért feláldozták az emberi jogok védelmét, különösen az elmúlt tíz évben.

A kínai hatóságok tiltakoztak az ellen, hogy az EP Hu Csiának ítélje oda Szaharov-díját. 1996-ban hogyan viszonyultak az Ön Szaharov-díjához a kínai hatóságok?

Nem tudom, mivel annak idején börtönben ültem! De az elmúlt években a kínai kommunista kormány erősen fellépett Hu Csia és a dalai láma ellen. Látható, mennyire érzékenyek. Azért reagálnak ilyen erősen, mivel sérülékenynek érzik magukat. Az Olimpia óta – amit kudarcként éltek meg – elvesztették önbizalmukat, ami miatt reakcióik kiszámíthatatlanabbá váltak.

Szerencsére, habár a nyugati kormányok még mindig próbálnak a kínai kormány kedvére tenni, a nyugati emberek ténylegesen reagáltak a kínai rezsim zsarnokságára. Ez politikai reform megfontolására készíti a kínai kormányt, vagyis ürügyet szolgáltat a reformkommunistáinak az arra való törekvésre.

Taszlíma Naszrín: „az iszlám szélsőségesek fenyegetik a társadalmat”

Az 1994-es Szaharov-díj nyertese Taszlíma Naszrín nagy árat fizetett a nők elnyomása és a vallási fundamentalizmus elleni küzdelméért. 1999-ben hazája, Banglades elhagyására kényszerült. A 46 éves orvos és író először Indiában élt száműzetésben, ma pedig Svédországban várja, hogy visszatérhessen hazájába. Naszrín asszonnyal a Szaharov-díj 20. évfordulós átadási ünnepségét megelőzően beszéltünk.

Milyen veszélyt jelenthet a vallási fundamentalizmus a hétköznapi emberek számára?

A vallási fundamentalizmus nagy veszélyt jelent a világban. Különösen az iszlám szélsőségesek fenyegetik a társadalmat, amelyet egy olyan sötét korba taszítanak vissza, ahol a nőknek egyáltalán nem voltak jogaik, szabadságuk, és rabszolgaként, szexuális tárgyként, gyermekszülő gépként használták őket. Ők egy olyan iszlám törvények alapján működő társadalmat szeretnének, ahol a nőknek egyáltalán nem lennének jogaik, szabadságuk.

Az iszlám szélsőségesek úgy vélik, két fajta világ létezik: az egyik a hitetlenség, a másik az iszlám világa. Ám ők a hitetlenség országát az iszlám országává akarják tenni annak érdekében, hogy az egész világ az iszlám világa legyen. Ez nagy veszélyt jelent a gondolatszabadságra nézve. Nem hisznek az individualizmusban; a csoportlojalítás a vallási fundamentalizmus egyedi sajátossága.

Ha mi liberálisok a multikulturalizmus nevében elfogadjuk őket, nagy hibát követünk el. Nem minden kultúra ugyanolyan; néhány kultúra ellenzi az emberi jogokat, a nők jogait és a szólás szabadságát. A kultúra nevében nem szabad megengednünk a kínzást, mivel ez nem kultúra. Ha nőellenes kultúrát látunk, akkor azt vissza kell utasítanunk.

...és az iszlám terrorizmus?

Az iszlám terrorizmus nagy veszélyt jelent nemcsak az iszlám, hanem a nyugati országok számára is, mivel sehol nem vagyunk biztonságban. Ha szabad utat engedünk az iszlám vallási fundamentalistáknak, akkor nem lesz szabadság a társadalomban.

Még egyes európai országok elkezdtek beszélni a saría jogrendszer bevezetéséről. Ez nagyon veszélyes mivel Európának világinak kell lennie. A saría jogrendszer ellenzi a nők szabadságát, nekünk pedig támogatnunk kell az egyenlőségért és az igazságért küzdőket, és küzdenünk kell a nők jogaiért mindenhol a világon. Küzdenünk kell annak érdekében is, hogy szekularizáljuk a muszlim államokat; nem mehetünk hátrafelé, előre kell mennünk.

Magas személyes árat fizetett az emberi jogokért való küzdelméért. Mit jelentett Ön számára a Szaharov-díj?

Magas árat fizettem, mivel el kellett hagynom hazámat, és el kellett hagynom a hazámmal szomszédos Indiát is. A Szaharov-díj elismerést, mentális erőt adott annak érdekében, hogy folytassam a nők jogaiért és szabadságáért való küzdelmemet. Jóllehet csupán boldogsággal töltött el; a díj nem biztosított lehetőséget ahhoz, hogy abban a városban vagy országban éljek, ahol szeretnék.

Oswaldo Payá: „a kubaiak változást akarnak”

„Nem vagyunk képesek, nem tudjuk, hogyan élhetünk és nem is akarunk szabadság nélkül élni” – fogalmazott Oswaldo Payá kubai aktivista a Szaharov-díj hat évvel ezelőtti átvételekor. Tavaly decemberben nem lehetett jelen a Szaharov-díj huszadik évfordulós ünnepségén, így telefonon kérdeztük a kubai emberi jogi harcost.

Mi az oka távolmaradásának?

Kubában nincs jogunk külföldre utazni. A kubai kormány egy rendkívül bonyolult mechanizmust vezetett be az országból való távozáshoz és az abba való belépéshez szükséges engedély megszerzéséhez. A kormány nem adta meg számomra ezt az engedélyt.

Hogyan halad a „Varela” projektjük?

A „Varela” projekt a polgároknak a nemzetgyűléshez benyújtott petíciójáról szól, kihasználva azt az alkotmányos jogot, mely szerint, ha 10 ezer állampolgár javasol egy jogszabálytervezetet, akkor azt meg kell vitatni. 2002-ben 11 ezer aláírást gyűjtöttünk össze, 2003-ban 25 ezret.

Most a „Varela” projekt népszavazást kezdeményez annak érdekében, hogy a kubaiak maguk dönthesse-nek a szólás és a gyülekezés szabadságáról, a politikai foglyok szabadon bocsátásáról. A „Varela” projekt békés alternatíva, a jogok alternatívája, a kubaiak között, külföldi beavatkozás nélkül. Részünk van azonban üldözésben, elnyomásban és fenyegetésekben. Az állambiztonsági ügynökök még az aktivisták házaiba is behatolnak, hogy ellopják a listákat és az aláírásokat.

Van remény?

Igen, van remény, és úgy vélem, minden, amit a kormány tesz – a propaganda, az elnyomás, az üldözés – a remény kioltását szolgálja.

A legnagyobb remény az, hogy a kubaiak változásokat akarnak, békés, a szabadság irányába mutató változásokat. Szolidaritással nézzenek Kubára, elismerve azt, hogy van 11 millió olyan ember, akik soha nem választották az elnyomást, sem a zárt rendszert, sem egy örökös mandátumú kormányt, sem a totalitárius rendszert – mindezt rájuk erőszakolták. Jogokat akarunk, mivel, mint minden embernek, nekünk is vannak jogainak.

Mit vár az Európai Uniótól?

Az EU kormányai, a Bizottság, de mindenekfelett a polgárok, a társadalmi és vallási szervezetek és nem kormányzati szervezetek felemelhetik hangjukat a kubai politikai foglyok szabadon bocsátása érdekében, valamint erkölcsileg és politikailag támogathatnak valamennyi olyan békés kezdeményezést, mint a „Varela” projekt, mivel az az emberek hangjáért és jogaikért küzd.

Ha egyfelől az Európai Unió, és főként az Európai Parlament Kuba népének teret, hangot adott, másfelől vannak olyan európai országok, amelyek megpróbálják eltussolni az emberi jogi sértéseket annak érdekében, hogy jó viszonyt alakítsanak ki a kubai kormánnyal. Szuverenitásunk és önrendelkezésünk tiszteletben tartása csak akkor őszinte, ha a kubaiak jogait is tiszteletben tartják.

Mit gondol, hol tart majd Kuba 10 év múlva?

Úgy vélem, most dől el Kuba rövid és hosszú távú jövője. Azt mondjuk, hogy lehetséges a békés változás, hogy minden kubainak lépnie kell, és a világnak is lépnie kell – nem közbeavatkozva, nem embargókkal és blokáddal, hanem nyíltan, nyilvánosan követelve a kubaiak jogait.

Úgy véljük, megtarthatjuk ingyenes egészségügyi és oktatási rendszerünket, mint jogainkat. Reményke-

dünk és bízunk abban, hogy gyermekeink és a világ valamennyi gyermeke egy egészségesebb, zöldebb, testvériesebb és szabadabb világban élhetnek majd.

Riporterek Határok Nélkül: „nincs mit ünnepelnünk” a sajtószabadság terén

A szabad sajtó egyik legismertebb támogatója a párizsi székhelyű nem kormányzati szervezet, a Riporterek Határok Nélkül 2005-ben kapta meg az EP Szaharov-díját. Tavaly decemberben a szervezet képviselője Olivier Basille részt vett a díj huszadik évfordulóján Strasbourgban rendezett díjátadó gálán. Alább ő nyilatkozik.

Hogyan látja a Szaharov-díjat?

Az a tény, hogy egy olyan szervezet ismer el bennünket, mint az Európai Parlament, a megtiszteltetésen túl, azt is jelenti, hogy azt mondva odamehetünk más európai intézményekhez, parlamenti képviselőkhöz, és nemzetközi szereplőkhöz: „nem pusztán egy alkalmatlankodó nem kormányzati szervezatként jöttünk, hanem az EP – amely nem csak tevékenységünk megalapozottságát, de hasznosságát is elismeri – legitimitását is élvezzük”.

Kezdeményeztük a volt Szaharov-díjasok hálózatának létrehozását, mivel azt mondtuk: húsz év múlva húsz potenciális nagykövet lesz. Ez egy hathatós plusz erő lesz. Nem lesz mindig egyszerű, és lesz, amikor nem fogunk mindannyian egyet érteni. Nagyon idegesen fogunk elválni, de mégis egymással kezét fogva.

Idén ünnepeljük az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 60. évfordulóját, de őszintén szólva, nincs mit ünnepelnünk. Soha nem volt ennyire tragikus a szólás szabadságának helyzete. Nem történt fejlődés azokban az országokban, amelyeket 40 éve ostromozunk, és visszalépés történt az Európai Unión belül és az Egyesült Államokban.

Nagyban megváltoztatta-e tevékenységüket az internet?

Ma az internet segítségével négyszer gyorsabban állítunk össze kommunikációs kampányokat. 20 ezer személynek tudunk elküldeni egy dokumentumot, potenciálisan könnyebben tudunk mozgosítani, nem is beszélve az információs források számáról, amelyek a világhálón keresztül rendelkezésünkre állnak.

Egyébként, az internet egyesek – ideértve a Szaharov-díjat is – számára egy eddig nem létező fórumot biztosít. Holnap, reméljük, hogy a volt Szaharov-díjasokkal együtt használhatjuk a világhálót annak érdekében, hogy ne legyen több cenzúra Kínában, Szíriában, Szaúd-Arábiában vagy másutt, például tűzfalakat beépítésén keresztül.

Jelenleg melyek a legproblémásabb területek?

A sajtó – nem kizárólag a nyugati – számára természetesen továbbra is Irakban és Afganisztánban a legveszélyesebb a helyzet. Ma azok az arab újságírók fizetik a legnagyobb árat, akik ellátnak bennünket képekkel. Időről-időre emlékeztetni kellene ezekre a dolgokra: Irakban nem csak fehérek halnak meg.

Aggasztónak találjuk továbbá Eritrea helyzetét is: soha nem beszélünk erről az országról, ám itt rosszabb a helyzet, mint Észak-Koreában. Szeretnénk, ha az EP jobban érdeklődne Eritrea iránt.

Szervezetünk másik kiemelt célkitűzése: egy közel-keleti hálózat. Az iráni, szíriai és afganisztáni problémák jelentősek. Ott egy újságíró halálos ítéletét 20 év börtönbüntetésre csökkentették. Micsoda fejlődés! Mi volt a bűne? Másképp gondolkodott. A prioritásokat sajnos az aktualitások határozzák meg.

Las Madres de la Plaza de Mayo: „Gyermekeink életet adtak nekünk”

A „piszkos háború” (1976–1983) évei alatt a katonai kormány minden eszközzel elnyomta az ellenzék, disszidensek ezrei – köztük sok fiatal – „tűntek el” nyomtalanul Argentínában. 1977-ben 14 argentin anya elhatározta, hogy csütörtök délutánonként találkoznak a Plaza de Mayón, és fél órán keresztül sétálgatnak, a béke szimbólumaként fehér sálakat viselve. Tavaly decemberben 1600. alkalommal vonultak fel. Alább egyikük, Hebe de Bonafini nyilatkozik.

Az Európai Parlament a Las Madres de la Plaza de Mayo elnevezésű mozgalom eltökéltségét és bátorságát 1992-ben Szaharov-díjjal ismerte el.

Mi az Ön személyes története?

Nem mondjuk el személyes történetünket, mivel akkor azok története, akik aktívabbak, ismertebb lenne. Gyermekeinket elrabolták az utcán, a főiskolán, a munkahelyen. Jelenlétünkben megverték és megkínózták őket. Szörnyű dolog volt, amely tátongó űrt, egy soha be nem gyógyuló lyukat hagyott bennünk. Öt év alatt elveszítettem az egész családomat, csak a lányom és az anyám maradt meg.

Mit értek el 32 év alatt? Mit szeretnének még elérni?

Senki sem beszélt arról, ami történt, Argentína egy fantasztikus helynek tűnt. Aztán sorra jöttek az anyák, hogy rajtuk keresztül elmondják a világnak, mi történt velük. Összeállítottunk egy dossziét, amely beazonosítja az elnyomókat; minden egyes anya magánnyomozó lett. Ennél a kormánynál elértük az elnéző jogszabályok eltörlését, perek indultak.

Elkezdünk továbbá részt venni a politikai oktatásban is, egyetemet indítottunk; van szerkesztőségünk, könyvtárunk és rádióállomásunk. Lakásokat biztosítunk, amelyeket a lakók maguk építenek – férfiak, akik előzőleg lopásból, nők, akik korábban kukázásból éltek. Óvodákat, iskolákat nyitottunk gyerekeiknek.

Úgy vélem, sok dolgot vittünk véghez, mindenekelőtt a világ tudomására hoztuk, hogy az élet mindig legyőzi a halált. Élve folyóba dobták, megégették, lelőtték gyermekeinket... bennünket pedig nem tudtak elpusztítani. Mivel vannak más fiatalok, akik küzdenek, tudósítanak. Gyermekeink életet adtak nekünk. Most mindent a fiatalok kezébe teszünk.

Hogyan segített Önnek az EP Szaharov-díja?

A Szaharov-díj segített abban, hogy megvédjük magunkat, megmentsük életünket, növeljük a tudatosságot. A pénz segített abban, hogy megnyissuk az első könyvtárat; oktatásra, képzésre, a műveltség és az alaptudás előmozdítására használtuk.

Törvényszéki antropológusok nemrég megállapították, hogy emberektől származott az több mint 10 ezer csontdarab, amelyekre egy volt fogolytáborban bukkantak. Ez a túlélők vallomásait támasztja alá...

A tanúvallomások megerősítéséhez nem szükségesek halálesetek. Nem fogadjuk el a holttestek exhumálását, mivel nem fognak mindenkit megtalálni. Sokakat folyóba dobtak, elégették. Nem fogadunk el pénzügyi jóvátételt – amit törvény útján kell jóvátenni, azt pénz nem hozhatja helyre. És nem fogadunk el posztumusz elismeréseket, névtáblákat. Gyermekeink tovább élnek, mint azelőtt. Társadalmi tulajdonba vettük az anyaságot és most mindenki anyja vagyunk – így a névteleneké is.

Dom Zacarias Kamwenho: „Angola példája más országokat is se-gíthet”

Dom Zacarias Kamwenho érsek több más aktivistával együtt részt vett a 26 évig tartó angolai polgárháborút lezáró béketárgyalásokon, amelyek 2002-ben tűzszünethez vezettek. Az Európai Par-lament bátorságát és a megbékélésre való felhívását 2001-ben díjazta. Alább őt kérdezzük a hazája előtt álló kihívásokról, a Szaharov-díj szerepéről, és arról, tekinthető-e Angola követendő modell-nek más afrikai országok számára.

Hogyan jellemezné a jelenlegi angolai helyzetet?

Immár hat éve békében élünk, ami lehetővé teszi számunka, hogy elemezzük a háború valamennyi rossz következményét. Valós megbékélésre törekszünk, hiszen az egykor egymás ellen harcolók most együtt dol-goznak, az egykori ellenségek pedig próbálnak egymással boldogulni. A béke következményei láthatóak, és tudjuk, hogy mindannyian ezért a békéért dolgozunk.

Miben segített Önnek az EP Szaharov-díja?

A Szaharov-díj sokat segített, amint mondtam. Nelson Mandela után én voltam a második afrikai, aki meg-kapta a Szaharov-díjat, és ez hatással volt. Én voltam a második portugálul beszélő jelölt Xanana Gusmão után, és ennek is volt hatása. És végül, de nem utolsó sorban, én voltam az első egyházi személyiség, aki megkapta a Szaharov-díjat. Ezt a hatást arra használtuk, hogy megértessük az emberekkel: a gondolatszabadság érték, amit meg kell óvnunk.

Jelenleg milyen társadalmi szerepet vállal?

Az angolai ökumenikus békebizottság elnöke vagyok. Célunk a béke előmozdítása, amin az egész országban dolgoztam kollégáimmal. Konferenciákat, találkozókat szervezünk, és mindig a tényleges meg-békélést mozdítjuk elő. Jól működik a gazdasági igazságossággal foglalkozó bizottságunk is, a kormány hálás kutatásainkért, amelyek célja a hathatós társadalmi igazságosság megteremtése, mivel mindannyian tudjuk, hogy ez a béke megszilárdításának legjobb módja.

Tekinthető-e Angola jelenlegi helyzete, a megbékélés tekintetében, más afrikai országok által köve-tendő példának?

Mindenképpen. Amikor Jonas Savimbi meghalt, néhányan meg akartak szabadulni valamennyi támogatójától, de Angola elnöke azt mondta: „Nem. Ha győztünk, a győzelem valamennyi angolaié, és sen-kit sem fogunk üldözni.” Nem üldözték többé az UNITA támogatóit, és ma mindenki erőfeszítéseket tesz a békéért. Angola példáját követni fogják a háborúzó, pl. a Nagy Tavak térségének országai. Az a háború kö-rülményeiben hasonló a miénkhez, ám nekünk sikerült túljutni rajta. Angola példája más országok segítsé-gére lehet a párbeszéd, megértés és a jövőbeni elképzelések tekintetében.

Aung Szan Szú Csi: „Biztonságot jelent a Szaharov-díj”

Aung Szan Szú Csi több mint 13 évet töltött házi őrizetben, a külvilággal folytatott kommunikáció nélkül, gyermekeitől elválasztva és férjétől eltávolodva. Az EP Szaharov-díjának 1990-es nyertese nem tudott részt venni a díj huszadik évfordulóján rendezett díjátadó ünnepségen, ám a díj még így is biztonságot jelent – mondta a ceremónián őt képviselő Zoya Phan, a Burmáért folytatott brit kampány nemzetközi koordinátora. Alább ő nyilatkozik.

Hogyan befolyásolta Aung Szan Szú Csi életét a Szaharov-díj?

A Szaharov-díj nem pusztán tevékenységeit, valamint a demokráciáért és az emberi jogokért végzett munkáját ismerte el, hanem biztonságot is nyújtott neki, nemzetközi szintén ismertebbé tette, és a nemzetközi napirenden tartotta Burma kérdését.

Tavaly a házi őrizetben lévő kínai másként gondolkodó, Hu Csia nyerte az EP Szaharov-díját. Miben hasonlít Aung Szan Szú Csi és Hu Csia helyzete?

Úgy vélem – csakúgy, mint Aung Szan Szú Csi esetében – a Szaharov-díj biztonságot is nyújt, és nemzetközi szintén ismertebbé teszi Hu Csiát.

A díj biztonságot jelent a másként gondolkodók számára?

Igen, mivel a rezsimnek nem mindegy, hogyan látja Burmát a külvilág. Tartanak továbbá a nemzetközi fellépéstől, éppen ezért itt a száműzetés külső világában történő minden apró dolog befolyásolja álláspontjukat.

Hogyan jellemezné a burmai helyzetet? A közeljövőben van remény pozitív változásra?

A burmai helyzet jelenleg szörnyű. Az emberi jogi helyzet egyre rosszabb és rosszabb. Különösen 2007 szeptembere óta, amikor a buddhista szerzetesek vonultak az utcára változást, demokráciát, emberi jogokat és szabadságot követelve. A rezsim tüzet nyitott a tiltakozókra, aminek eredményeképpen több száz embert letartóztattak, és sokan meghaltak. 2008 májusában pedig, amikor a Nargis-ciklon végigsöpört Burmán és több ezer ember meghalt, a rezsim először szándékosan elzárta a térségbe irányuló humanitárius segítséget.

Mit gondol, mit tud és mit kell tennie a nemzetközi közösségnek, különösen az Európai Uniónak ebben a helyzetben?

Alig voltam 14 éves, amikor a falumat megtámadta a burmai hadsereg – földalatti óvóhelyen rejtőzködtünk, rázkódott a föld. Nem éltük volna túl, menekülnünk kellett az életünkért és egy thaiföldi menekülttáborba kerültünk. És ez a rezsim ugyanaz, amely elrendelte a buddhista szerzetesek legyilkolását, és a Nargis-ciklon túlélőinek szánt humanitárius segély megakasztását. És ez a rendszer ugyanaz, amely tovább él az európai vállalatokkal való kereskedelemnek és beruházásnak köszönhetően. Erősebb európai uniós fellépésre van szükségünk. Először is el kell vágniuk a gazdasági köldökzsínort.